

RAUTAVAARA

PARAS LUONNOSTAAN

LAAJA HYVINVOINTISUUNNITELMA 2026–2029

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (HYTE-työ)

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan lakisääteinen tehtävä (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021 6 §, Kuntalaki 410/2015 1 §). Kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ, eli **HYTE-työ**, on toimintaa, jolla tuetaan ihmisten mahdollisuuksia hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpitoon ja parantamiseen. Mahdollisuuksia luodaan pitämällä huolta olosuhteista, jotka tukevat hyvinvointia ja terveellisten valintojen tekemistä. Se voi olla esimerkiksi:

- Terveellisten elintapojen tukemista (liikuntamahdollisuudet, terveellinen kouluruoka)
- Osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistamista (esim. kerhotoiminta, kuntalaisvaikuttaminen)
- Hyvinvointia tukevien palvelujen järjestämistä (esim. kirjastopalvelut, nuorisopalvelut)
- Turvallisen ja viihtyisän elinympäristön kehittämistä

Hyvinvointia edistäviä toimia tehdään kunnan kaikilla sektoreilla. Keskeinen yhteistyökumppani on [hyvinvointialue](#), ja muita tärkeitä kumppaneita ovat muun muassa [järjestöt](#), [seurakunnat](#), [yritykset](#) sekä muut [paikalliset yhdistykset](#).

Kunnat saavat myös rahoitusta hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtiosuuden lisäosa eli [HYTE-kerroin](#) on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtiosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan.

HYTE-kertoimen arvo Rautavaaran kunnalle vuonna 2025 oli 20,50 € per asukas.

Rautavaaran kunnassa toimii yhdistetty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä sekä ehkäisevän päihdetyön elin, jota kutsutaan **HYTE-työryhmäksi**. Ryhmä kokoontuu noin 4–6 kertaa vuodessa. Sivistyslautakunta on asettanut ja kunnanhallitus on hyväksynyt työryhmän, jonka toiminnasta vastaa hyvinvointi- ja kotoutumiskoordinaattori. Monialaisen työryhmän tavoitteena on jakaa tietoa ja työkaluja keskenänsä ja näin rakentaa yhdessä toimivaa ja käytännöllistä kokonaisuutta kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Tavoitteena on yhteistyön sujuvoittaminen kunnan, hyvinvointialueen ja kolmannen sektorin kesken. Työryhmän tehtävänä on myös viedä eri toimialoille hyvinvointitietoa ja menetelmiä.

Laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma

Hyvinvointikertomustyö jakaantuu kahteen osaan:

1. Laajaan hyvinvointikertomukseen:

- kuvastaa asukkaiden hyvinvoinnin tilaa ja siihen vaikuttavia tekijöitä (esim. terveys, osallisuus, koulutus, toimeentulo)
- perustuu tilastoihin, tutkimuksiin ja kyselyihin
- arvioi valtuustokaudella tehtyjä toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi

2. Laajaan hyvinvointisuunnitelmaan:

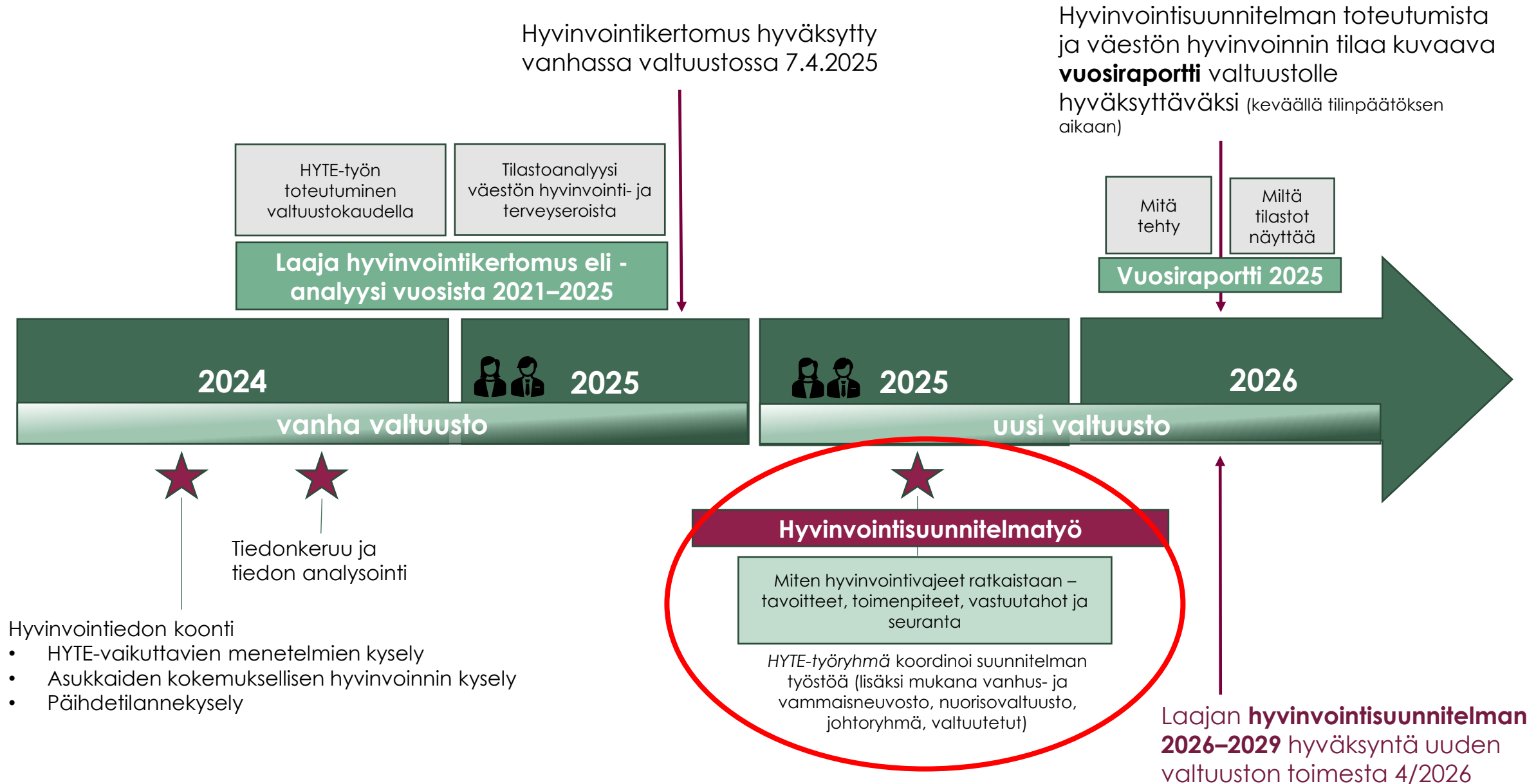
- kuvaa uudet valtuustokausittaiset tavoitteet ja toimenpiteet hyvinvoinnin parantamiseksi
- voi sisältää myös muita vapaaehtoisia tai lakisääteisiä hyvinvointia tukevia suunnitelmia

Nämä asiakirjat laaditaan valtuustokausittain – eli noin neljän vuoden välein. Lisäksi työhön kuuluu vuotuinen tavoitteita ja toimenpiteitä tarkentava suunnittelu osana kunnan toiminta- ja talousarviota. Hyvinvointikertomustyöstä myös raportoidaan vuosittain valtuustolle.

Tutustu Rautavaaran laajaan hyvinvointikertomukseen 2021–2025 kokonaisuudessaan klikkaamalla [tästä](#). (Linkistä avautuu Rautavaaran kunnan verkkosivu).

Laaja hyvinvointisuunnitelma 2026–2029 ohjaa kunnan HYTE-työtä valtuustokaudella.

Valmisteluaikataulu: Laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma sekä vuosiraportti

Hyvinvointisuunnitelman valmistelu

Hyvinvointisuunnitelmaa on työstetty monialaisesti ja poikkihallinnollisesti erilaisissa työpajoissa ja seminaareissa syksyn 2025 ja alkuvuoden 2026 aikana:

- HYTE-työryhmä
- Vanhus- ja vammaisneuvosto
- Nuorisovaltuusto
- Johtoryhmän jäsenet
- Valtuutetut

Rautavaaran kunnan hyvinvointisuunnitelma pohjautuu:

- Pohjois-Savon hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelmaan 2025–2029
- Kunnan laajan hyvinvointikertomuksen 2021–2025 myötä kunnassa ilmenneisiin hyvinvointivajeisiin
- Kunnan uuteen tekeillä olevaan strategiaan 2026–2036

Rautavaaran kunnan laaja hyvinvointisuunnitelma sisältää:

- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman
- Ikäntyneiden hyvinvointisuunnitelman
- Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman
- Arjen turvallisuussuunnitelman
- Ehkäisevän päihdetyön suunnitelman
- Osallisuussuunnitelman

Tuomalla samansisältöiset suunnitelmat yhteen pyritään selkeyttämään ja sujuvoittamaan kunnan monialaista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä. Kunnan ikäntymispoliittisesta strategiasta 2025–2035 poimittuja toimenpiteitä kirjattiin myös osaksi hyvinvointisuunnitelmaa, ja lisäksi keväällä 2026 on valmisteilla vammaispoliittinen ohjelma.

Paikalliset vahvuudet ja haasteet

Rautavaara kruunattiin Suomen välittävimmäksi kunnaksi ensimmäisissä Välittämisen SM-kisoissa 2025. Kunnan kiistaton vahvuus on **yhteisöllisyys**. Muita vahvuuksia:

- Toimivat peruspalvelut jokaisen ikäryhmän tarpeisiin
- Aktiiviset seurakunnat ja yhdistykset tarjoavat monenlaista toimintaa ja tapahtumia erikseen ja yhdessä kunnan kanssa, jotka osaltaan vahvistavat rautavaaralaisten hyvinvointia ja terveyttä

Painetta hyvinvointityöhön tuovat edellä mainittujen hyvinvointivajeiden ja haasteiden lisäksi hyvinvointialueen palvelujen karsiminen maaseudulta, palvelujen digitalisoituminen, heikot julkiset liikenneyhteydet, sekä vasta rakenteilla oleva yhteistyö vuonna 2023 aloittaneen Pohjois-Savon hyvinvointialueen sekä vuonna 2025 aloittaneen Kuopion työllisyysalueen kanssa.

Rautavaaralla kohdataan pitkälti samoja hyvinvoinnin ja toimintakyvyn haasteita kuin muualla Pohjois-Savossa ja laajemmin Itä-Suomessa:

- Kansallisessa ikävakioidussa sairastavuusindeksissä kunta sijoittuu maan sairaimpien alueiden joukkoon arvolla 144 (koko maan keskiarvo 100)
- Viimeisimpien mittausten mukaan yksi Suomen työkyvyttömimmistä kunnista (työkyvyttömyysindeksi 243)
- Mielenterveyden haasteet näkyvät niin ikään mielenterveysindeksissä (187)
- Työttömyystilastoissa kunta sijoittuu Pohjois-Savon kärkisijoille
- Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky heikommalla tasolla kuin Pohjois-Savon alueella yleisesti, iso osa ei syö koululounasta päivittäin, sekä tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttö on yleisempää

Rautavaaran kunnan tahtotilana on vahvistaa kuntalaisten kokonaisvaltaista hyvinvointia, terveyttä ja osallisuutta yhteistyössä eri toimijoiden kanssa vastaamalla alueen hyvinvointivajeisiin suunnitelmallisesti ja tietoon perustuen.

Painopisteet ja tavoitteet vuosille 2026–2029

1

Terveellisten elintapojen ja turvallisuuden vahvistaminen

1. Tuetaan omatoimista liikkumista
2. Edistetään hyvinvointitietoutta
3. Vahvistetaan turvallisuuden ja yhdenvertaisuuden tunnetta
4. Tuetaan lasten ja nuorten fyysistä toimintakykyä
5. Ehkäistään ikääntyneiden kaatumisia ja loukkaantumisia
6. Panostetaan ruokakasvatukseen

2

Mielen hyvinvoinnin, luontosuhteen ja vanhemmuuden tukeminen

1. Vanhemmuuteen on tarjolla tukea
2. Vahvistetaan mielenterveystaitoja
3. Tuetaan perheiden yhdessä olemista ja tekemistä
4. Tuetaan hyvinvointia luontoyhteyttä vahvistamalla
5. Panostetaan kulttuurihyvinvointiin

3

Osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen

1. Tuetaan kolmannen sektorin toimintaedellytyksiä
2. Edistetään osallistumismahdollisuuksia kulttuuripalveluihin
3. Vahvistetaan osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia
4. Ehkäistään yksinäisyyttä ja syrjäytymistä
5. Tuetaan maahan muuttaneiden kotoutumista paikkakunnalle

4

Työllisyyden ja elinvoimaisuuden kehittäminen

1. Keskustan elävöittäminen
2. Tunnettavuuden sekä pito- ja vetovoiman lisääminen
3. Vahvistetaan yhteyksiä työllisyys- ja hyvinvointialueeseen sekä paikallisiin työnantajiin ja yrittäjiin
4. Tekoälytietoisuuden ja digiosaamisen tukeminen

Painopiste 1: Terveellisten elintapojen ja turvallisuuden vahvistaminen

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot	Mittarit
1. Tuetaan omatoimista liikkumista	<ul style="list-style-type: none"> Liikuntavälinelainaamoa kehitetään ja sinne hankitaan eri välineitä, myös pyöriä Liikuntapaikkoja kehitetään Tarjotaan edullisia ja tietyin edellytyksin maksuttomia liikuntatiloja käyttäjille Tarjotaan maksuton kuntosalin käyttö Selvitetään liikuntaneuvonnan palveluiden järjestämistä Ylläpidetään maksutonta potkuriparkkia ja -rataa talvisin Ylläpidetään, hoidetaan ja kunnostetaan kunnan pitkiä hiihtolatuverkostoja talvisin (myös Tiikkajärven kansallispuistossa) Kunnassa järjestetään vuosittain vähintään 3 liikunta-aiheista tapahtumaa/tempausta Kunta osallistuu liikunnallisen elämäntavan hankkeisiin (kuten Perheliikunnan Perheille -hanke ja ILOLLA -hanke 65 + vuotiaille) Markkinoidaan tehokkaammin avoimia "höntsävuoroja" Monitoimitalolla Selvitetään mahdollisuus skeitti-, pyörä- ja/tai mopoparkkiin Tehdään koululaisille ja opiskelijoille kysely harrastus- ja liikuntapaikkatoiveista 	<p>Tekninen toimi</p> <p>Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi</p> <p>Tekninen toimi</p> <p>Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi Kolmas sektori Vanhus- ja vammaisneuvosto Viestintä</p> <p>Tekninen toimi Nuorisotoimi Nuorisovaltuusto</p>	<ul style="list-style-type: none"> Hankitut liikuntavälineet, käyttäjämäärä Euromääräiset panostukset/vuosi Tilojen käyttöaste Toteutunut: kyllä/ei Liikunta-aiheisten tapahtumien määrä/vuosi Käynnissä olevat hankkeet/vuosi Kyselyn vastaajamäärä Kokemuksellinen hyvinvointikysely TEAviisari, Liikunta
2. Edistetään hyvinvointitietoutta	<ul style="list-style-type: none"> Järjestetään kerran vuodessa hyvinvointiviikko paikallisten yritysten, yhdistysten ja seurakuntien kanssa Järjestetään tapahtumia EPT-viikolle (ehkäisevä päihdetyö) Laaditaan ehkäisevälle päihde- ja mielenterveystyölle vuosikello (kampanjat, teemapäivät) Pilotoidaan kuntaan matalan kynnyksen pistettä (ja mahdollisesti hyvinvointilähetettä) Kehitetään 3. sektorin ja yritysten kanssa vuosikello vuosittaisille tapahtumille, tempauksille ja kerhoille Järjestetään tapahtumia vanhustenviikolle Kehitetään selkeää, saavutettavaa ja tavoitettavaa viestintää 	<p>Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi Kolmas sektori ja yritykset Nuorisotoimi Sivistystoimi</p> <p>Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi Kolmas sektori ja yritykset</p> <p>Vanhus- ja vammaisneuvosto Viestintä</p>	<ul style="list-style-type: none"> Toteutunut: kyllä/ei Tapahtumien ja kampanjoiden määrä, sidosryhmät ja osallistujamäärä Päihdetilannekysely Palautekyselyt Kokemuksellinen hyvinvointikysely

Painopiste 1: Terveellisten elintapojen ja turvallisuuden vahvistaminen

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot	Mittarit
3. Vahvistetaan turvallisuuden ja yhdenvertaisuuden tunnetta	<ul style="list-style-type: none"> Laaditaan paikallinen turvallisuussuunnitelma Laaditaan vammaispoliittinen ohjelma Päivitetään kotoutumisohjelma Kunnan verkkosivuille päivitetään keskusta-alueen rakennusten esteettömyystiedot sekä esteettömät ulkoilualueet ja -reitit Kuntalaisia aktivoidaan naapuriavun antamiseen Järjestetään varautumisen ja tapaturmien ehkäisemisen edistämiseksi infotilaisuuksia (esim. Turvakoutsi, Kotivara) Koostetaan ikääntyneiden palveluopas 	<p>Tekninen toimi Vanhus- ja vammaisneuvosto Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi Viestintä Kolmas sektori</p>	<ul style="list-style-type: none"> Toteutunut: kyllä/ei Infotilaisuuksien ja osallistujien määrä Kokemuksellinen hyvinvointikysely
4. Tuetaan lasten ja nuorten fyysistä toimintakykyä	<ul style="list-style-type: none"> Kehitetään Liikkuva varhaiskasvatus ja Liikkuva koulu -toimintaa Kehitetään välituntitoimintaa (ja -liikuntaa) Koulunuorisotyön liikuntakerhoja eri ikäisille Harrastamisen Suomen -malli 	<p>Sivistystoimi (koulu ja varhaiskasvatus) Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi Nuorisotoimi Kolmas sektori ja yritykset</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nykytilan arviointi -työkalu (1krt/v) Move!-mittaustulokset Kouluterveyskysely Toimintojen ja kerhojen määrä Osallistujat/kerta
5. Ehkäistään ikääntyneiden kaatumisia ja loukkaantumisia	<ul style="list-style-type: none"> Jaetaan maksuttomia liukuesteitä kunnan yli 65- vuotiaille Osallistutaan Pysy Pystyssä -kampanjaan Tarjotaan ikäihmisille soveltuvia liikuntapalveluita Osallistutaan Voimaa vanhuuteen -ohjelmaan 	<p>Vanhus- ja vammaisneuvosto Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi Pohjois-Savon hyvinvointialue Kolmas sektori</p>	<ul style="list-style-type: none"> Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä
6. Panostetaan ruokakasvatukseen	<ul style="list-style-type: none"> Perustetaan toimiva ruokakasvatusryhmä kuntaan Käytetään Sapere ja Ruokarohkeus -menetelmiä varhaiskasvatuksessa Kouluruokalaan palautekirja Toivepäivä säännöllisesti kouluruokailussa Ruokasalin viihtyvyyteen ja sisustukseen panostetaan ja osallistetaan lapsia ja nuoria 	<p>Sivistystoimi (koulu ja varhaiskasvatus) Ruokapalvelut Nuorisovaltuusto Oppilaskunnat Nuorisotoimi Koulunuorisotyö</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nykytilan arviointi -työkalu (1krt/v) Kouluterveyskysely Ruokakasvatusryhmän kokoukerrat/vuosi Palautteiden määrä/lukuvuosi Toivepäivien määrä/vuosi

Painopiste 2: Mielen hyvinvoinnin, luontosuhteen ja vanhemmuuden tukeminen

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot	Mittarit
1. Vanhemmuuteen on tarjolla tukea	<ul style="list-style-type: none"> Lapset puheeksi -menetelmä käyttöön varhaiskasvatuksessa, esikoulussa ja peruskoulussa (esim. 5-vuotiaana sekä 3. ja 7. vuosiluokilla) Yhdessä Aika käytössä varhaiskasvatuksessa Säännölliset vanhempainillat varhaiskasvatuksessa ja kouluilla Järjestetään teemailtoja lasten ja nuorten vanhemmille (esim. ehkäisevä päihdetyö, talous) Tarjotaan matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoimintaa vanhemmille (esim. MLL:n Seikkaileva Perheentalo) 	<p>Sivistystoimi (koulu ja varhaiskasvatus)</p> <p>Pohjois-Savon hyvinvointialue</p> <p>Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi Nuorisotoimi Kolmas sektori</p>	<ul style="list-style-type: none"> Toteutunut: kyllä/ei Lapset puheeksi -menetelmän käytön tilastot Yhdessä aika -toiminnan käytön tilastot Teemailtojen ja kohtaamispaikkatoiminnan määrä ja osallistujamäärä Kouluterveyskysely
2. Vahvistetaan mielenterveystaitoja	<ul style="list-style-type: none"> Tarjotaan matalan kynnyksen asiantuntijatukea mielen hyvinvoinnin tukemiseen (esim. Mieliteko 2.0 ryhmähankkeiden kautta) Hyvän mielen koulu -koulutus yhtenäiskoulun henkilöstölle Otetaan käyttöön Hyvän mielen taitomerkki® (mielenterveystaitojen oppi- ja opetusaineisto) peruskouluun oppilaille 	<p>Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi Kolmas sektori</p> <p>Sivistystoimi</p>	<ul style="list-style-type: none"> Toteutunut: kyllä/ei Koulutuksen käyneet hlö/vuosi Kouluterveyskysely Kokemuksellinen hyvinvointikysely
3. Tuetaan perheiden yhdessä olemista ja tekemistä	<ul style="list-style-type: none"> Järjestetään vuosittain koko perheelle suunnattu Kevätkarkelot Järjestetään kerran vuodessa elokuvailta (alkuillan näytös pienemmille lapsille ja loppuillan isommille) 	<p>Sivistystoimi Kolmas sektori ja yritykset Nuorisotoimi Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi</p>	<ul style="list-style-type: none"> Toteutunut: kyllä/ei Osallistujamäärä

Painopiste 2: Mielen hyvinvoinnin, luontosuhteen ja vanhemmuuden tukeminen

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot	Mittarit
4. Tuetaan hyvinvointia luontoyhteyttä vahvistamalla	<ul style="list-style-type: none"> • Kehitetään ja otetaan käyttöön luontopedagogisia menetelmiä varhaiskasvatuksessa ja koulutoimessa • Hyödynnetään aktiivisesti alueen luontoympäristöjä • Nuorisotyö järjestää lasten ja nuorten toiveita kuunnellen 1-3 leiriä vuoden aikana • Siivoustalkoot lähiympäristössä keväisin • Järjestetään opastettuja retkiä luontokohteisiin eri väestöryhmille • Kunnan omistamissa julkisissa rakennuksissa (kunnantalo, koulu, päiväkotit, monitoimitalo) kierrätetään 	<p>Sivistystoimi (koulu ja varhaiskasvatus)</p> <p>Nuorisotoimi Nuorisovaltuusto Kolmas sektori Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi Vanhus- ja vammaisneuvosto Hallintopalvelut</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Toteutunut: kyllä/ei • Järjestettyjen leirien määrä ja osallistujamäärä • Opastetut retket kpl/vuosi ja osallistujamäärä • Kokemuksellinen hyvinvointikysely
5. Panostetaan kulttuurihyvinvointiin	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjastossa järjestetään läpi vuoden erilaisia näyttelyitä (vähintään 10 näyttelyä) • Kirjastossa järjestetään vuosittain vähintään 3 kirjastoarjesta poikkeavaa tapahtumaa • Syvennetään varhaiskasvatuksen, koulun ja kulttuuritoimen välistä yhteistyötä (esim. laaditaan kulttuurikasvatussuunnitelma) • Kannustetaan lukudiplomin suorittamiseen peruskoulun luokka-asteille (esim. Lukuvelhon lukudiplomi) • Järjestetään lasten ja nuorten kulttuuripäivä keväisin (osallistava suunnittelu) • Selvitetään mahdollisuudet taiteen perusopetuksen tarjoamiselle • Pilotoidaan Kulttuuriluotsitoimintaa (Hyvinvointia kulttuurista ikäihmisille Pohjois-Savoon -hanke) 	<p>Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi</p> <p>Sivistystoimi</p> <p>Nuorisotoimi Nuorisovaltuusto Oppilaskunnat Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi Kolmas sektori Vanhus- ja vammaisneuvosto</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Toteutunut: kyllä/ei • Näyttelyt kpl/vuosi • Kirjastotapahtumat/vuosi • Kirjaston kävijämäärät ja lainausmäärät • Lukudiplomin suorittaneiden määrä • TEAvisari, Kulttuuri • Kokemuksellinen hyvinvointikysely

Painopiste 3: Osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot	Mittarit
1. Tuetaan kolmannen sektorin toimintaedellytyksiä	<ul style="list-style-type: none"> • Jaetaan vuosittain yhdistysavustusta • Järjestetään vähintään kerran vuodessa yhdistystoimijoille suunnattu tapahtuma, esimerkiksi yhdistysten yhteiset pikkujoulut • Kunta jakaa järjestöpuolelle säännöllisesti tietoa ajankohtaisesta toiminnasta (uutiskirjeet) • Kunta pyrkii ostamaan paikallisilta yhdistyksiltä palveluja 	<p>Sivistyslautakunta Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi Vanhus- ja vammaisneuvosto Kolmas sektori</p> <p>Tekninen toimi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Avustusmäärärahat • Tapahtuman osallistujamäärä • Toteutunut: kyllä/ei • Ostettujen palvelujen määrä
2. Edistetään osallistumismahdollisuuksia kulttuuripalveluihin	<ul style="list-style-type: none"> • Rautavaara pysyy Kaikukorttiverkostossa ja kortteja jaetaan vuoden aikana niitä tarvitseville • Järjestetään vuosittain ilmaistapahtumia, -luentoja ja -konsertteja 	<p>Kotoutumispalvelut Työllisyyspalvelut Etsivä nuorisotyö Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jaetut kortit kpl/vuosi • Ilmaisten tapahtumien määrä/vuosi • Kävijämäärä • TEAviisari, Kulttuuri
3. Vahvistetaan osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia	<ul style="list-style-type: none"> • Pilotoidaan matalan kynnyksen kohtaamispaikkaa yhdessä eri toimijoiden kanssa • Pilotoidaan osallistava budjetointi • Nuorisotilatoimintaa kehitetään ja se tavoittaa yhä useampia nuoria • Pilotoidaan lapsiparlamenttia • Kunnan työntekijöitä osallistuu mahdollisuuksien mukaan UNICEFin Lapsiystävällinen kunta koulutuksiin • Nuorisovaltuustoa aktivoidaan ja lisätään vaikuttamismahdollisuuksia (esim. tapahtumien ja retkien suunnittelussa, osallistava budjetointi) 	<p>Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi Kolmas sektori</p> <p>Nuorisotoimi</p> <p>Sivistystoimi Hallintopalvelut Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi Nuorisotoimi Nuorisovaltuusto</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Toteutunut: kyllä/ei • Budjetoinnin ideakysely • Nuorisotilan kävijämäärä • Tapahtumat/ aloitteet/ lausunnot joihin nuorisovaltuusto osallistunut • TEAviisari Kuntajohto • Kokemuksellinen hyvinvointikysely • Kouluterveyskysely • Syrjäytymisriskissä olevat 18-24 -vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Painopiste 3: Osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot	Mittarit
4. Ehkäistään yksinäisyyttä ja syrjäytymistä	<ul style="list-style-type: none">• Rautaharjuun rakennetaan yhteisöllinen tila yksin asuville lukiolaisille• Lapsilla ja nuorilla on keskustelumahdollisuuksia aikuisten kanssa koulussa ja vapaa-ajalla (esim. nuorisotilalla)• Tarjotaan maksuton matalan kynnyksen harrastamismahdollisuus jokaiselle lapselle ja nuorelle (Harrastamisen Suomen malli)• Järjestetään syksyisin harrastemessut• Pilotoidaan Ystäväklubi -toimintaa (Hyvinvointia kulttuurista ikäihmisille Pohjois-Savoon - hanke)• Kartoitetaan kunnan mahdollisuudet osallistua etsivän vanhustyön verkostoon• Tarjotaan ikäihmisille säännöllistä kerhotoimintaa• Kehitetään kunnan koordinoimaa vapaaehtoistoimintaa• Kunta tukee tiedotuksellisesti 3. sektorin tekemää säännöllistä syrjäytymistä ehkäisevää toimintaa• Kehitetään tukioppilastoimintaa• Järjestetään säännöllisesti koulu- ja lukiokahvit koulupäivän aikana	<p>Tekninen toimi</p> <p>Nuorisotoimi</p> <p>Sivistystoimi Kolmas sektori ja yritykset</p> <p>Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi Vanhus- ja vammaisneuvosto</p> <p>Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi</p> <p>Viestintä</p> <p>Nuorisotoimi Oppilaskunnat Nuorisovaltuusto</p>	<ul style="list-style-type: none">• Toteutunut: kyllä/ei• Käyttöaste• Kouluterveyskysely• Harrastamisen Suomen malli -kerhojen määrät ja osallistujamäärä• Messujen sidosryhmä ja osallistujamäärä• Ikäihmisten kerhot/kk ja kävijämäärä• Koulukahvit/kk ja osallistujamäärä
5. Tuetaan maahan muuttaneiden kotoutumista paikkakunnalle	<ul style="list-style-type: none">• Tarjotaan helposti tavoitettavissa olevat ohjaus- ja neuvontapalvelut• Järjestetään vuoden aikana tapahtumia, joissa voi kohdata myös paikallisväestöä• Ystäväperhetoiminta on käynnissä• Selvitetään mahdollisuus käynnistää kielikahvilatoimintaa yhdessä 3. sektorin toimijoiden kanssa• Järjestetään "höntsävuoro" Monitoimitalolla yhdessä 3. sektorin toimijoiden kanssa	<p>Kotoutumispalvelut</p> <p>Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi</p> <p>Kolmas sektori</p>	<ul style="list-style-type: none">• Toteutunut: kyllä/ei• Asiakasmäärä/kk• Tapahtumien määrä ja osallistujamäärä• Toiminnassa mukana olevat / vuosi• Palautekysely

Painopiste 4: Työllisyyden ja elinvoimaisuuden kehittäminen

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot	Mittarit
1. Keskustan elävöittäminen	<ul style="list-style-type: none"> Keskusta-alueen kehittäminen yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa Järjestetään joulumarkkinat torilla yhdessä paikallisten yrittäjien ja 3. sektorin toimijoiden kanssa 	<p>Tekninen toimi Elinkeinopalvelut Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi Kolmas sektori ja yritykset</p>	<ul style="list-style-type: none"> Euromääräiset panostukset/vuosi Toteutunut: kyllä/ei Vapaa-aikakysely
2. Tunnettavuuden sekä pito- ja vetovoiman lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> Toteutetaan maksulliset matkailukampanjat (talvi, kesä ja syksy) suomeksi ja englanniksi Kehitetään torin matkailuneuvontaa Pilotoidaan uusia tarinareittejä ja elämystuotteita yhdessä yrittäjien kanssa Aloitetaan dataperusteinen matkailun seuranta Laaditaan kuntakirje kaikille uusille (ja vanhoille) asukkaille / "kesäkirje" asukkaille ja mökkiläisille" / "uuden asukkaan opas" Osallistutaan markkinoille ja messuille Hankehakemusten jättäminen ja hankkeiden valmistelu (yritys-/matkailupainotteiset) Yritystukien nykyaikaistaminen Kunnan verkkosivujen saavutettavuuden parantaminen 	<p>Elinkeinopalvelut Yritykset</p> <p>Hallintopalvelut Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi</p> <p>Elinkeinopalvelut Viestintä</p>	<ul style="list-style-type: none"> Toteutunut: kyllä/ei Osallistumismäärät Kävijäkontaktit Messuraportit Jätettyjen hankehakemusten lukumäärä Hyväksytyjen hankkeiden lukumäärä Uudet tukimuodot käytössä Verkkosivujen päivitys on tehty
3. Vahvistetaan yhteyksiä työllisyys- ja hyvinvointialueeseen sekä paikallisiin työnantajiin ja yrittäjiin	<ul style="list-style-type: none"> Parannetaan tiedonkulkua ja otetaan käyttöön yhteinen toimintamalli asiakasohjauksessa Kuopion työllisyysalueen kanssa Luodaan selkeä yhteinen palveluprosessi ja vastuunjako Pohjois-Savon hyvinvointialueen kanssa (sosiaaliset kuntoutus- ja kuntouttavan työtoiminnan mallit) Käynnistetään yrittäjäaamukahvit 2–3 krt/v Käynnistetään työtä hakevien aamukahvit 2–3 krt/v Järjestetään yhteisiä tapaamisia ja koulutuksia yritysten kanssa hankerahoituksen puitteissa 	<p>Työllisyyspalvelut Kuopion työllisyysalue Pohjois-Savon hyvinvointialue</p> <p>Elinkeinopalvelut Työllisyyspalvelut Yritykset</p>	<ul style="list-style-type: none"> Asiakastapausten käsittelyaika, yhteistyöpalautteet, raportointitiheys Yhteistyöpalaverien määrä, palveluohjauksen sujuvuus, asiakkaiden eteneminen jatkopalveluihin Tilaisuuksien ja koulutusten määrä, osallistujamäärä
4. Tekoälytietoisuuden ja digiosaamisen tukeminen	<ul style="list-style-type: none"> Tarjotaan tekoälyavusteisia tukipalveluja työttömille ja yrityksille Tarjotaan digitukea yhdessä järjestöjen kanssa digitaalisten palvelujen saavuttamiseksi ja digitaitojen edistämiseksi 	<p>Elinkeinopalvelut Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi Kolmas sektori</p>	<ul style="list-style-type: none"> Tukipalvelujen osallistujamäärä Digituen osallistujamäärä

Laajan hyvinvointisuunnitelman seuranta ja raportointi

- Suunnitelma siirtyy valtuustohyväksynnän kautta toteutukseen nimetyille vastuutahoille
- Hyvinvointisuunnitelman seurannasta vastaa kunnan HYTE-työryhmä
- Hyvinvointisuunnitelmaa seurataan valituilla mittareilla
- Vastuutahot raportoivat hyvinvoinnin edistämisen vuosiraporttiin tavoitteiden toteutumisesta

Hyvinvointi ja terveys rakentuvat suurelta osin arjen valinnoista ja elinolosuhteista. Tutkimusten mukaan elämäntapojen – kuten liikunnan, ravinnon, päihteettömyyden ja sosiaalisen osallisuuden – vaikutus väestön terveyteen on merkittävä, kun taas terveydenhuollon osuus on suhteellisesti pienempi. Tämä korostaa sekä **ennaltaehkäisevän työn merkitystä** että jokaisen **asukkaan omaa vastuuta ja mahdollisuuksia huolehtia omasta hyvinvoinnistaan.**

(McGinnis JM, Williams-Russo P, Knickman JR. The Case for More Active Policy Attention to Health Promotion. Health Affairs, 2002.; World Health Organization: Social Determinants of Health.)

Sivistyslautakunta 23.3.2026 § XX

Kunnanhallitus 30.3.2026 § XX

Kunnanvaltuusto 13.4.2026 § XX

RAUTAVAARA

PARAS LUONNOSTAAN

